

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

340 פ"ק פ"ק בא תפ"ט ט"ז ח' ע"א י"ן 340

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: בטעם הבאת הנשים למצוות הקהל

אלא אחר שביארנו את הצורך בהבאת הקטנים עדיין צריך ביאור בהבאת הנשים, שהגמרא אומרת "נשים לשמוע", וציינו התוספות לדברי הירושלמי, שאין זה כבן עזאי דאמר חייב אדם ללמד לבתו תורה. ע"כ. אלא שאם אינן חייבות בלימוד התורה, מה הצורך בהבאתן לשמיעה בלבד?

וביאר רבינו יוסף חיים ז"ל בספרו 'בן יהודע' בחידושו לגמ' חגיגה (ג.) כתב וז"ל: "נשים באים לשמוע, טף למה באים, קשה ממ"נ, אם נשים מבינים הדרשה, נמצא הם בכלל האנשים שבאין ללמוד, ואם אינם מבינים, א"כ גם על הנשים יש לשאול למה באים, דשמיעה בלי הבנה מה תועלת יש בה.

ונ"ל בס"ד, דשמיעה לנשים אע"פ שאינם מבינים הדברים יש להם בה תועלת, דאיתא בזה"ק פרשת שלח לך, שראה אותו צדיק היכלות בגן עדן שיושבים שם הנשים דוקא, ושם משתדלין הנשים בפקודי אורייתא ובטעמייהו, וחקרנו שם מנין לנשים בגן עדן השגה בעסק התורה, מאחר שבעולם הזה אין עוסקים בתורה כלל, וביארנו שם, כי בהיותם בעולם הזה ששומעין דברי תורה מאנשים הלומדין או מחכם הדורש בציבור, אע"פ שאין מבינים, נשמתם קולטת אותם דברי תורה, ואז בכח אותה הקליטה שקלטה נפשם, אז כשילכו לגן עדן ששם נפשם מתלבשת בגוף רוחני בדיוקנא דהוה בהאי עלמא כנז', אז יתעורר כח אותה הקליטה בדברי תורה בנפשם, ויעסקו בדברי תורה בגן עדן, ונמצא השמועה בדברי תורה בעולם הזה אע"פ שאין מבינים בדברים, יש בה תועלת, שתקלוט הנפש אותם דברי תורה, וכשהיו בגן עדן יצאו אותם דברי תורה מן הכח לפועל, וילמדו שם בדברי תורה לימוד גלוי, וכל זה התועלת היא בנשים שמטים אזנם לדברי תורה ששומעין בעולם הזה, אך הטף הבאים לדרשה אין מטין אוזן לדברי תורה, אלא דעתם ולבם פונה לדברים חיצוניים, כאשר יזדמן בראייתם שרואין בהיותם שם, ועי"כ אין נפשם קולטת מדברי תורה כלום, ולכן שואל למה באים, ואמר ליתן שכר למביאייהם.

ובזה יובן בס"ד, לתרץ דקדוק אחר במאמר זה, כמו שאמר רבי יהושע מרגלית אחת היתה לי בידכם, דמשמע יש בדרשה זו דבר הנוגע אליו, וקשה מה שייכות יש לרבי יהושע בדרשא זו, דקאמר היתה לי, דהגרסא בעין יעקב שהיא גרסא דתלמוד כ"י גריס לי, ואפילו לספרים דלא גרסי לי, ג"כ קשה, דמשמע שראה בדבר זה דבר חידוש שהוא יקר מאד אצלו יותר, וקשה מה מצא בדרשה זו חידוש שראה בו נחת רוח ושמח בו.

ולפי האמור נחא, דהא איתא במשנה דאבות בשבח תלמידים של ריב"ז, שאמר על רבי יהושע אשרי יולדתו,

הגמרא במסכת חגיגה (ג.) מביאה: "מעשה ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר בן חסמא שהלכו להקביל פני רבי יהושע בפקיעין. אמר להם: מה חידוש היה בבית המדרש היום? אמרו לו: תלמידך אנו ומימך אנו שותין. אמר להם: אף על פי כן אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש. שבת של מי היתה? שבת של רבי אלעזר בן עזריה היתה. ובמה היתה הגדה היום? אמרו לו, בפרשת הקהל. ומה דרש בה? 'הקהל את העם האנשים והנשים והטף' - אם אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע טף למה באין? כדי ליתן שכר למביאייהן! אמר להם: מרגלית טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני"?

כתב בנחלת יעקב (עה"ת פרשת וילך לבעל החור"ד) להסביר את הגמרא על פי מה שכתב רש"י במסכת מכות (כג:) על דברי המשנה: רבי חנניא בן עקשיא אומר, רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות שנאמר ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר. וכתב רש"י: לזכות את ישראל, כדי שיהו מקבלין שכר במה שמונעין עצמן מן העבירות, לפיכך הרבה להן שלא היה צריך לצוות כמה מצוות וכמה אזהרות על שקצים ונבלות שאין לך אדם שאינו קץ בהן, אלא כדי שיקבלו שכר על שפורשין מהן.

וזו גם כוונת הגמרא בהבאת הטף, שהרי גם ככה למעשה יבואו, שהרי ההורים והאחים חייבים לבוא למעמד הקהל, כיצד ישארו הטף לבד בביתם. א"כ למה צייתה תורה? ומשיבים, לתת שכר, שיחשב למצוה.

וכך כתב גם בספר שיח שרפי קודש בשם החידושי הר"ם: והקשה הר"מ, מה ס"ד להקשות טף למה באו. אם אבותיהם ואמותיהם עלו לרגל. הלא ע"כ הוכרחו לקחת עמהם הבנים הקטנים וכי נוכל לעזוב אותם לבדם בביתם? ואמר כי זה עצמו קושיית הגמרא טף למה באו, הכוונה להקשות למה הוצרך התורה להזהיר ההורים להביא עמהם טפם, הלוא בעל כרחך בלי ציווי התורה יעשו זאת מעצמם? לזה תירצה הגמרא, כדי ליתן שכר למביאייהם, הכוונה לזה צוותה התורה שיהיה מצווים ועושים כדי להרבות שכרם, כי גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ע"כ ודפ"ח. ח. עכ"ל.

וכך מצאתי במסכת סופרים (פרק י"ח משנה ח'): ביום שהושיבו את רבי אלעזר בן עזריה בישיבה פתח ואמר, אתם נצבים היום כולכם, טפכם נשיכם, אנשים באים לשמוע, נשים כדי לקבל שכר פסיעות, טף למה בא, כדי ליתן שכר למביאייהן. מיכן נהגו בנות ישראל קטנות לבא לבתי כנסיות, כדי ליתן שכר למביאייהן, והן לקבל שכר.

ופירש רבינו עובדיה הכוונה, דמיום שנוולד לא הוציא אתו אמו מבית המדרש, כדי שלא יכנסו באזניו אלא דברי תורה, ע"ש. וקשה מה תועלת הגיע לרבי יהושע מאותם דברי תורה שנכנסו באזניו אחר שנוולד, דעודנו קטן הרבה ואינו מרגיש בשום דבר, וראוי לומר בחנם טרחה אמו להביא עריסתו לבהמ"ד מעת שנוולד, אך כפי הדרשא זו שדרש רב"ע דנשים באים לשמוע דיש להם תועלת, דאע"פ שאינם מבינים בדברים, עכ"ז כיון דד"ת נכנסים באזנם נשמתם קולטת הדברים הקדושים, ורק הטף שמפנים דעתם בדברים חיצוניים אין להם תועלת זו של קליטה, על כן נמצא גם רב"ח כשהיה בבהמ"ד אחר שנוולד, היה לו תועלת מאותם דברי תורה שנכנסו באזניו שקלטה אותם נשמתו, יען כי הוא באותו זמן לא היה לו הרגשה בדברים חיצוניים, כי מצד גופו אין לו הרגשה בשום דבר, ולכך נפשו ודאי קולטת, דאינו כמו הטף שיש בהם דעת שלבם פונה אנה ואנה. ולכן אמר להם רבי יהושע בן חנניה: מרגלית אחת היתה לי ביזכם דדרשה זו של רבי אלעזר בן עזריה נוגעת לי.

ואחר דברי קדשו של רבינו יוסף חיים ז"ע, נראה לתת טעם אחר להבאת הנשים לשמוע, וזאת על פי יסוד של הגאון רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל בספרו שיחות מוסר (מאמר כ"ז, תשל"א) שיש לאדם תכונה שהוא שומע את מה שהוא רוצה לשמוע, דהיינו אומרים לו לאדם כמה דברים, והוא אינו שומע מתוכם אלא את הדברים שהוא אוהב ורוצה לשמוע, וכמו שבלעם אמר לו הקב"ה: "לא תלך עמהם לא תאור את העם כי ברוך הוא", שמע דברים ברורים שהקב"ה אינו חפץ שיקללו את ישראל, אבל הוא שומע "כי מאן ה' לתת להלך עמכם", וביאר רש"י, אלא עם שרים גדולים מכם. כביכול הקב"ה דאג לכבודו של בלעם.

ומביא לכך ראייה מדברי הגמרא בגיטין (מה). שמספרת על רב עיליש ששב ואתו הגויים, ויום אחד היה יושב אצלו אדם שמבין את שפת העופות, ובא עורב והיה קורא בקול, אמר לו, רב עיליש לאותו אדם: מה קורא העורב? אמר לו: "עיליש ברח עיליש ברח". אמר רב עיליש, העורב הוא עוף טמא ואינו נאמן, ואח"כ באה יונה וגם כן קראה "עיליש ברח עיליש ברח", אמר רב עיליש, כנסת ישראל נמשלה ליונה והיא מבשרת לי שיתרחש לי נס.

בגליון הש"ס כתב: בערוך הביא מסוגיא זו דרב עיליש ידע שיחת העופות, וכבר השיגו בסדר הדורות זכאן משמע בהיפוך. עכ"ל.

והיינו שהרי מכאן משמע שרב עיליש שאל בכל פעם את היושב עמו מה העופות אומרים, ותמוה מה שאמר הערוך שרב עיליש הבין שפת העופות, אכן כבר הקשה המהרש"א שם, שהרי משמע שאותו אדם היה נכרי ואיך האמין לו רב עיליש?

מוכיח מכך רבי חיים שמואלביץ, שרב עיליש ידע את שפת העופות, וגם הוא שמע "עיליש ברח עיליש ברח", אלא שלא סמך על עצמו, שחשש שמא הוא שומע כך מהרהורי לבו, ולכך שאל את אותו נכרי מה הוא שומע, וזהו שכתב הערוך שמכאן משמע שרב עיליש היה בקי בשפת העופות, שאם לא כן איך סמך על הנכרי.

לפי זה יש לומר, כי הגברים באים ללמוד, אולם יש חשש שהגברים ישמעו ויבינו את מה שהם רוצים לשמוע ולהבין, לכן יש צורך להביא את הנשים שאינן נגועות בדבר כדי שיאמרו להם באמת מה נצטוו.

לפי זה יש לבאר מדוע שמח רבי יהושע ואמר "מרגלית טובה היתה ביזכם ובקשתם לאבדה ממני", כי מצינו בזבחים (קטז). על הפסוק "וישמע יתרו כהן מדין", מה שמועה שמע ובא ונתגייר? רבי יהושע אומר: מלחמת עמלק שמע וכו'. רבי אלעזר המודעי אומר: מתן תורה שמע ובא וכו'. רבי אליעזר אומר: קריעת ים סוף שמע ובא.

רבי יהושע מפרש שהשמועה שהביאה את יתרו היא מלחמת עמלק, כי הוקשה לו שעל השמועה על קריעת ים סוף נאמר "שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת", וכיצד בכל זאת יצא עמלק למלחמה בעם ישראל? אלא שעמלק שמע על

קריעת ים סוף, אבל הוא שמע לפי הבנתו שהיתה זו תופעת טבע של גאות ושפל. ואפשר לומר כי רבי יהושע הגיע להבנה זו, אודות חידושו של רבי אלעזר בן עזריה מדוע הוצרכו הנשים לבוא לשמוע.

עוד יש לפרש בדרך אחרת, ידועים דברי חז"ל (קידושין מט:): "עשרה קבין של שיחה ירדו לעולם, תשעה נטלו נשים". כלומר, דרכה של האשה להרבות בשיחה ודיבור, בשונה מן הגבר. הבאת הנשים אל הקהל, כדי ללמדן "לשמוע" את השני ולא רק לדבר. ובזה יחסכו הרבה מריבות וויכוחים שנוצרים כשאר אין האחד שומע את חברו אלא רק את עצמו.

ולכן שמח רבי יהושע במרגלית זו, כיון שרבי יהושע היו לו ויכוחים רבים עם אומות העולם (עי' ברכות נו. בכורות ח. עירובין קא. חגיגה ח: סנהדרין צ: חולין ס. שבת קיט. חולין נט: תענית ז. בראשית רבה ד, ד. צשם יא, שם יג ט. שם כה, ג. שם עה, א. אסת"ר יא איכ"ר א, א. ספרי פרשת עקב ועוד מקומות רבים), ועתה נתגלה לו הסוד שבויכוח צריך לדעת גם לשמוע את השני ולא רק לטעון את טענותיו, ואם אנשים יפנימו זאת ימנעו ויכוחים רבים.

מעלת הבבא סאלי זת"ב

ביום חמישי ד' שבט יחול יום פטירתו של סידנא בבא סאלי הרה"ק רבי ישראל בן רבי מסעוד אבוחצירא זת"ב.

כתב הלשם שבו ואחלמה על הפסוק "חלק לבס" הנדרש בתיקוני הזהר תיקון כ"א על ע"ב צדיקים, שיש בכל דור ודור ל"ו צדיקים נסתרים ול"ו צדיקים גלויים. ובוודאי שהיה הבבא סאלי מחלקם של הצדיקים הנסתרים.

הבבא סאלי זת"ב, ביקש מהרב מרדכי שרעבי ע"ה שיעשה שאלת חלום ויאמר מאיפה שורש נשמתו. והשיב לו הרב מרדכי שרעבי אחרי שעשה שאלת חלום, שענו לו מן השמים, שנשמתו היא נשמת חזקיה המלך.

הקב"ה נטע את הבבא סאלי בדורנו כדי להראות לנו לאיזה דרגות יכול להגיע ילוד אישה אם הוא שומר על עצמו בקדושה ובטהרה. כפי שסיפר המקובל רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א שהוא נסע עם אמו לנתיבות אל הבבא סאלי, והבבא סאלי לא היה מקבל נשים, והיא הוצרכה להישאר בחוץ, אבל היא מאוד רצתה לראות את דמות קדשו, והיה שם חלון לכן היא הציצה מהחלון לראות את הבבא סאלי. הבבא סאלי היה עם הגב אל החלון, פתאום אומר הבבא סאלי לרבי גמליאל: יש כאן מחוץ לבית אשה אחת המסתכלת אלי, תצא בבקשה החוצה ותבקש ממנה שתזוז כי זה מפריע לי!!

הבבא סאלי בצעירותו ילדיו לא היו מתקיימים והיו נפטרים תינוקות. יום איחד הגיע לתפלילאת עד שבא שליח דרבנן משיבת רבי מאיר בעל הנס מטבריה, והבבא סאלי פנה אליו וסיפר לו צרתו שאין בניו מתקיימים. אמר לו השד"ר תרים תרומה לשיבת רבי מאיר בעל הנס ותקרא לבנך על שמו ובעז"ה יתקיים.

ואכן קיבל על עצמו לקרוא לו מאיר וקרא לו על שם התנא רבי מאיר בעל הנס. אלא שבגיל חצי שנה חלה התינוק והיה בסכנת חיים, מיד לקחו נהבבא סאלי אל אחיו הגדול עטרת ראשנו רבי דוד ז"ע, וביקש והתחנן על חיי בנו. לקח רבי דוד את התינוק פנה אל בורא עולם בתחינה: בחיי שיכלתי שבעה בניס ולעולם לא התלוננתי על מידותיך, אבל אני מבקש את הילד הזה תשאיר. החזירו אל הבבא סאלי ואמר לו שיוסיף לו את השם "שלום" ויקרא מעתה "מאיר שלום". והוספתו לו "חיים". ואכן הבבא סאלי נפטר בגיל 68 בגימטריא חיים.